

• FØROYA • SOCIAL-DEMOKRAT

FRÆLSI

JAVNAÐUR

BRÓÐURSKAPUR

Nr. 10.

Lýsingaprisur fyri pøstreglu: 30 øyr. á forsiðuni, 20 øyr. á 3. og 4. síðu. Við stórra lýsingum fæst avsláttur í prísinum.

Leygardagin 7. mars 1936.

Kostar kr. 1,50 fjórhingsárið + Porto. Blaðið verður bilagt á posthúsinum, brævasvarstøðum og skrivastovuni. Telf. 142.

10. árg.

Í botni!

Føroya lögting hefur sent statsministerinum soljóðandi telegram:

Lagtinget idag enstemmigt vedtaget følgende. Grundet Standsning Spanien Valutaoverførsel udgør færøske Fiskeeksportørers Tilgodehavende Spanien 1 Million Kroner hvortil kommer Tilgodehavende Italien 440000 Kroner forarsaget Sanktioner. Forarsaget vanskelige Afsætningsforhold henligger Færøerne Fiskebeholdning 1½ Million Kroner. Hverværende Banker belaaet Tilgodehavendet Spanien ca. 700000 Kroner. Ovennævnte Vanskeligheder har medført Lammelse Forretningslivet. Fiskere endnu betydeligt Tilgodehavende Fortjeneste 1935 ligesom Arbejdere og Haandværkere i vid Udstrækning ikke opnaaet Betaling. Forholdene derfor yderst vanskelige og kritiske. Tinget andrager derfor indtrængende Staten overtage nævnte Tilgodehavender Spanien Italien cirka 1½ Million enten ved direkte Overtagelse eller Statsgaranti overfor københavnske Bankers Overtagelse. Da Situationen kræver øjeblikkelig Handling henstiller Telegrafsvaret snarest.

Høvuðsmálið í eykatingsetuni er viðgerð av okkara tæðuliga figgjarliga standi. 3 milliónir, sum í vanligum tíðum vildu verið tókir liggja bundnar, innifrystar, helvtin í fiski heima hjá okkum sjálvum, hin parturin í tilgóðahavandi hjá spanskum og ítalskum fiskekeyparum.

Í Italia er tað tær sokallaðu «sanktiónir», ið hava brotið og bannað allan handil við fiski við hetta land, sum ársaka vansarnar har. Ríkisstýrið danska roynir at fáa henda pening heim við útljavan við ítalskum tilgóðahavandi í Danmark — men tað tykist at vera bundið við so nógvan tveirleika, at tað er orsök til at óttast fyrri tapi ella einari langari dryggjan av spurninginum. Eina tilfíka dryggjan og drálan í mánaða eftir mánaða tolr ikki okkara kapitalveika vinnuliv.

Í Spania eru viðurskiftini vordin næstan líka hettislig. Til hetta landið er fiskurin seldur í pund sterling og má soleiðis av teim spansku keyparum betalast í sterlingpund. Men í januar í ár hefur Spania gjørt tilfíkan handilsáttmála við England og Frakland, at tað sigir seg, at hava bundið øll sín evni til at veita fremmandan valuta til at javna handilsviðurskiftini við hesi lond. Tað er tessvegna næstan ikki møgult í heila takið at koma á tal ella samrøðan við tað spanska stýrið um at frígera sterlingpund til rindan av tí føroyska fiski ið liggur seldur í Spania. Og aftrat tí, at Føroyingar meg soleiðis biða — teir hava biðið í átta mánaðir eftir peningi — kemur tað, at fiskurin ikki kann koma í handilin — og nú er fosta við

stórsta fiskiáti. Hetta at fiskurin ikki kann koma í handilin forir við sær — umframt tað minnkanina av fiskasalginum — at nýggjur fiskur kann koma á marknaðin, áðrenn tey gomlu «lagrini» harnidri eru uppi. Og viðvíkjandi at sleppa av við «lagrini», ið liggja heima hjá okkum, verður tað ikki talan um. Tey mugu so til spottprisir aðrastaðni, um vit í heila líkið sleppa av við tey.

Spurningurin er nú:

- Hvussu skal vinnulív okkara fáa pening til at halda víðari fram?
- Hvussu skulu spanskir fiskekeyparar fáa valuta til at rinda hin keypta, «upplagraða» fiskin við, so lagrini kunnu frigerast og temast, og vit møguliga kunnu koma at selja tann til spanskarn marknað virkaða fisk, ið enn ikki er avskipaður higan?

Um hetta skil og henda tæðuliga stand hefur reiðarafelagið vent sær til tingið, við einum hópi av málum og millum annað við áheitan um at biðja statin keypa og yvirtaka tilgóðahavandi hjá Føroyingum í Spania.

Viðvíkjandi tí seinasta hevur tingið viðtikið telegrammið, ið vit hava «citerað» omanfyri.

Tá blaðið fór til prentingar, var einki svar komið frá ríkisstjórnini; men tað frættist hóskvöldið í radio, at statsministerin skuldi leggja málið fram fyri finansútvalgið. Samvegis frættist, at spanskir eksportørar høvdu ávirkað spanska stýrið at frígera fyri um 36.000 kr. í sterlingpund.

Jarðarreformurin lagdur fyri á ríkisdegi í tí skili, sum lögtingið viðtók hann í seinastu setu.

Jarðarreformurin elvdi nógv stríð og nógvan drátt. Tað er kanska ikki ov nógv sagt, at hann kleiv fólkið í tvímar bólkur, ið stóðu skarpir hvor móti øðrum.

Men bæði við fólkatingsvalið og lögtingsvalið sum vit halda okkum kunna siga uttan at siga ov nógv, fyri stóran part stóðu um jarðarreformin, vóru ein avgjördur sigur fyri hann.

So státt var bara at ynska eftir, at ministerið og ríkisdegið skjótast møgult gjordu sína skyldu fyri at gera hann til galdandi lóg. Og vit skulu ikki dylja, at vit bæði skrivliga og telegrafisk hava biðið um, at

uppskotið til jarðareformin varð lagt fyri ríkisdegið longu í hesi ríkisdagssetuni í tí skili hann varð viðtikið á tingi. Hjá ríkisstýrinum at senda hann aftur til hitt nývalda tingið at taka stóðu til var ógrundað, soleiðis sum atkvøðurnar fyri ella imóti honum fullu til valini.

Vit eru tí glaðir yvir at frætta at jarðarreformurin er komin á ríkisdagsborðið til viðgerðar, og vit vilja vóna, at tað má eydnast at fáa hann viðtikið av fólka- og landstingi, so hann — kanska longu í ár — kann koma at virka og gera tað gugu, ið vit vóna hann vil gera okkara landbúnaði.

Tíðin rennur

Tað er sum tað var ígjár, at vit sá ter vonu snekkjurnar við teimum í ásjón fríðu tó veðurbitnu og álvarsomum monnum innanborða stevna móti heimstrond síni og eftir fullgjördum verki at verða lagdar at hvíla seg eftir ta longu og stravnu arbeidstíð.

Nú byrja tær aftur at aka seg innar aftur móti bryggjunum og vit siggja menn kledðar í stríðskleðir. Henda sjón fær ein at hugsa, og tá ein hefur hugsað gjølla, so kemur hann til tað úrslit, at ein langur vetur er horvin og várið byrjar at breiða sít vónrika tām yvir sál manna. Vit skoða hin stríðskledda mannin gjøllari. Hann er ein av herhøvdingunum, sum við einum litlum líði er komin at búgva út snekkju sína — og tá ikki er langt umliðið, er ein stórus skipaskari búgvinn út til stríð við einum líði av okkara bestu monnum.

Hetta líð hefur ár undan ári í eina langa tíð hvørt vár lagt út í hav móti tí figgindanum, sum teir vistu nærkaðist landinum — teir kenna seg bornan til tað — teir kenna tað á sær, at um teir ikki kleda seg í stríðsbúna og leggja ímóti figgindanum, so gongur land okkara til grundar.

Tí liggur eitt álvarsemi, eitt tunglyndi yvir teim, tó, svert tú ikki ein sannan stoltleika lýsa úr eygum teirra — teir eru bornir til at stríðast fyri landi okkara, Føroyalandi.

Og tú Føroya kvinna — móðir,

systrar og trúlovaðar, tunglig eru tey spor at sliga oman til strandar at fylgja hesum líði, tó lat gleðsmíl í tínum vátu eygum sliga fram, tí vón vit hava yvir allar vónir.

Stevnið fram tit frændir frægir, lít á hann, sum veður og vatn í hond síni hefur.

Eik.

Ábyrgdin fyri vegpláanin.

Amtmaðurin í hornatekur við P. Nielsen & A. Samuelsen.

P. Nielsen gjordi undir vegmálaráðráttinum harðligt álöp á ministerið og gav tí skyldina fyri, at vegarbeiðið ikki longu var í gerð.

Amtmaðurin frítók í hvassari talu minnisterið fyri hesa ábyrgd og helt, at tingið hevði skyldina. Tað hevði dryggjað málið frá tíðliga á vári til novembir mánaða. Ministerið hevði harafturimóti bert nýtt 4 vikur at víðgera planin.

Ein hvassur og harður orðadráttur kom nú at standa millum amtmanin og P. Nielsen & A. Samuelsen, ið kom partamanninum til hjálpar.

Í hesum orðadrátti lat amtmaðurin orð falla móti hinum báðum, at tingið hevði játtað pening uttan at hava tilsvarendi ímøtøkur, og var tann til veginar ætlaði peningur nýttur til annað, og tað var tí kanska soleiðis gott at vegarbeiðið ikki var byrjað. Hetta seinasta gjordi A. Samuelsen heilt gruggutan, hann helt, at amtmaðurin ikki hevði lævði atsiga frá hesum.

Jørðin.

Seteplir.

Nú fer at koma at tíðini tá seteplini skulu leggjast til spíringar. Royndir vísa, at tað hefur nógv at siga fyri vøxturin hvussu seteplini verða viðfarið, áðrenn tey fara í jørðina. Á royndarstöðni Virungaard í Danmark er í 7 ár roynt við hesum at vita hvat tað hefur at tíða um eplir spira tá tey vera niðursett ella ikki. Úrslitið er hetta:

Seteplini lögð til spíringar í miðjum mars. Hkgr pr. ha hesar upptøktulíðir:

4/7	15/7	26/7	4/9
í liggjum fjosi	86	140	165
koldum kjallara	32	89	123
óspiraði eplir	22	75	113
	194		

Eplini vóru niðursett í seinru helvt av apríl. — Tey eplir ið stóðu í fjósinum vóru í flágum kossum og stóðu í hálvmyrkri, tey ið stóðu í kjallara vóru eisini í flágum kossum, men stóðu í fullum ljósi. Tað varð eisini roynt í sama viðfangi, at leggja eplini í mold í kossunum, men tað tókist ikki at vera so gott, nálinar vóru sterkari og frískari tá eplini vóru ber.

Av omanfyri nevnda úrsliti sæst, at eplir, sum verða sett til spíringar á liggjum, hálvmyrkum stað geva mest. Serliga stórus er munurin við upptøku tíðliga.

4 danskar royndarstöðir hava gjøgnum 7 ár roynt við hval seteplastóðin hefur at týða fyri vøxturin. Tað var roynt við 4 stóddum; størsta stódd 160 g, næsta stódd 80 g, triðja stódd 40 g og fjórða stódd 20 g. Úrslitið varð tá seteplini eru tikin burtur av:

	Hkgr pr. ha:	meðal-eplid:
størsta stódd:	175	65 g
næsta stódd:	186	70 »
triðja stódd:	179	75 »
minsta stódd:	161	80 »

Her sæst, at tann næststørsta stóddin hefur givið mest. — Tað sæst eisini, at stór seteplir geva nógv og smá eplir upp aftur og smá seteplir geva fá og stór eplir upp aftur.

Víðari hava áðurnevnda royndarstöðir arbeitt við spurninginum um hvussu tað er við at skera seteplir sundur. Úrslitið varð:

	Hkgr	meðal-pr. ha:	eplid:
meðalstór set heil	228	75 g	
— sundursk.	213	80 »	
smá set heil	198	80 »	
— — sundursk.	191	88 »	